

GENEL GEREKÇE

5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği İle Odalar ve Borsalar Kanunun 81 inci maddesinin mevcut son fıkrasında oda ve borsa yönetim kurulu başkanları ile meclis başkanlarının milletvekili ve belediye başkanı seçilmeleri halinde yönetim kurulu ve meclis başkanlığı görevlerinin kendiliğinden sona ereceği öngörülmektedir. Ancak mevcut düzenleme, adı geçen görevlerde bulunanların genel ve yerel seçimlerde milletvekili ve belediye başkanı aday adayı veya aday olmalarına engel teşkil etmediği için, oda ve borsaların siyasi polemik, tartışma ve propaganda yeri haline gelmesine yol açabilmekte ve bu nedenle uygulamada önemli sorunlar doğurma tehlikesi içermektedir.

Anayasamızın Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarını düzenleyen 135 inci maddesine göre, ticaret ve sanayi odaları, ticaret odaları, sanayi odaları ve ticaret borsalarını da içine alan kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları sadece "meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadı ile" kurulabilmekte ve bu kuruluşların görevleri yine Anayasada sınırlı olarak tarif edilmektedir. Buna göre bu kuruluşlar üyelerinin "müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak" üzere kurulmuşlardır. Bu görevleri ve kuruluş amacını yerine getirebilmek için olsa gerektir ki bu kuruluşlara Anayasada açıkça kamu tüzel kişiliği tanınmıştır.

Anayasanın 135 inci maddesinin 3 üncü fıkrasında ise meslek kuruluşlarının "kuruluş amaçları dışında faaliyette bulunamayacakları" açıkça hüküm altına alınmış olup, aynı hükmün 6 ncı fıkrasında bu yasağa uyulmamasına ağır yaptırımlar öngörülmüştür. Ayrıca aynı hükmün 4 üncü fıkrasında meslek kuruluşlarının organ seçimlerinde siyasi partilerin aday gösteremeyecekleri açıkça vurgulanmıştır.

O halde Anayasa, bir yandan kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının kuruluş amacını "meslek disiplini ve ahlakını korumak" ile sınırlayarak ve bu amaç dışında faaliyette bulunma yasağı getirerek; diğer yandan bu kuruluşların organ seçimlerini açıkça siyasi etki dışında tutarak, bu kuruluşların her türlü siyasi etki ve çatışmadan arındırılmasını hedeflemektedir. Ayrıca Anayasanın bu kuruluşlara açıkça kamu tüzel kişiliği tanınması da bunların siyaset dışında tutulması amacının açık bir göstergesidir.

Bu durumda oda ve borsa yönetim kurulu başkanı ve meclis başkanlarının genel ve yerel seçimlerde milletvekili veya belediye başkanı aday olmaları durumunda, adaylık sürecinde seçim propagandaları zamanında da oda ve borsa yönetim kurulu veya meclis başkanlığı görevlerinin devam etmesi halinde hem kendilerinin ve hem de bu görevleri dolayısıyla görev yapmakta oldukları oda ve borsanın gündelik siyasi polemik ve tartışmalardan ayrık tutulmasının mümkün olmayacağı aşikardır. Bu nedenle böyle bir yasal değişikliğe ihtiyaç duyularak, milletvekili veya belediye başkanı aday olarak genel ve yerel seçimlerde aday olan oda ve borsa yönetim kurulu başkanları ve meclis başkanlarının bu görevlerinin başka bir işleme gerek kalmaksızın kendiliğinden sona ermesi öngörülmüştür.

Böylece bu durumda olan kimselerin milletvekili veya belediye başkanı aday olmalarına herhangi bir kısıtlama veya engelleme getirilmeyerek, genel ve yerel seçimlere ilişkin "seçim kanunlarında" herhangi bir değişiklik yapılmamış olunmakta ve aynı zamanda oda ve borsalar genel ve yerel seçimler öncesindeki siyasi propaganda ve tartışma dışında tutulmuş olmaktadır. Ayrıca oda ve borsa yönetim kurulu başkanlarının ve meclis başkanlarının bu tür adaylıklarının oda ve borsaların iç düzeni açısından olası siyasi etkilerinin seçim sürecinden sonra da devam etmesi engellenmiş olmaktadır. Aksi halde Anayasanın yukarıda değinilen amacının uygulamaya geçirilmesi mümkün olmayacaktır.

Öte yandan, Anayasanın milletvekili seçilme yeterliliğini düzenleyen 76 ncı maddesinin ikinci fıkrasında, memurlar ve diğer bazı kamu görevlileri ile birlikte, "yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlilerinin" görevlerinden çekilmedikçe milletvekili aday

olamayacakları ve milletvekili seçilemeyecekleri hüküm altına alınmıştır. Kamu tüzel kişiliğine sahip olmaları ve yürüttükleri kamu hizmeti dikkate alındığında, en azından geniş anlamda düşünüldüğünde oda ve borsaların da dahil olduğu kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının en üst yöneticileri olan yönetim kurulu başkanları ve meclis başkanlarının “yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri” kapsamında görülmeleri de olanaksız görülmemektedir. Bu noktadan hareketle de oda ve borsa başkanları için özellikle milletvekili seçimlerinde aday olmadan önce görevlerinden çekilme zorunluluğu getirilmesi Anayasaya uygun olduğu gibi, bunun anayasal bir zorunluluk olduğu dahi savunulabilir.

Ayrıca, milletvekili adaylığı için görevlerinden çekilme zorunluluğu getirilen kamu görevlileri kategorilerinin Anayasanın anılan hükmünde *numerus clausus* (sınırlı sayıda) olarak belirlenmediği ve özellikle de buradaki “diğer kamu görevlileri” kapsamında diğer bazı çalışan kategorileri için de kanunla böyle bir düzenleme yapılabileceği tartışmasızdır. Nitekim Anayasanın anılan hükmünde milletvekili adaylığı için mevcut görevinden çekilme koşulu belediye başkanları için açıkça öngörülmemesine karşın, 2839 sayılı Kanunun 18 inci maddesinde belediye başkanları ve hatta belediye ve il genel meclisi üyeleri için dahi böyle bir çekilme zorunluluğu öngörülmüştür.

TÜRKİYE ODALAR VE BORSALAR BİRLİĞİ İLE ODALAR VE BORSALAR KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA KANUN TEKLİFİ

MADDE 1.- 18.05.2004 tarihli ve 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanununun 81 nci maddesinin son fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Oda ve borsalarda yönetim kurulu başkanı ve meclis başkanı görevinde bulunanların milletvekili ve belediye başkanlığına aday olmaları durumunda; adaylıklarının kesinleşmesinden itibaren 7 gün içinde adaylıktan çekildiklerini belgelemedikleri takdirde oda ve borsadaki yönetim kurulu başkanlığı ve meclis başkanlığı görevi kendiliğinden sona erer.”

MADDE 2.-Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3.-Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

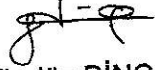
MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Madde ile Anayasanın 135 inci maddesinde yer alan kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşlarına ilişkin düzenlemeler dikkate alınarak oda, borsaların meclis ve yönetim kurulu başkanlarının milletvekili ve belediye başkanlığına aday olmaları durumunda, adaylıklarının kesinleşmesinden itibaren 7 gün içinde adaylıktan çekildiklerini belgelemedikleri takdirde oda ve borsadaki yönetim kurulu başkanlığı ve meclis başkanlığı görevinin kendiliğinden sona ermesi öngörülmektedir.

MADDE 2- Yürürlük maddesidir.

MADDE 3- Yürütme maddesidir.

ASLI GİBİDİR

Gündüz DİNÇER
Kanunlar ve Kararlar Müdürü